

Το Ιστορικό του Καθεστώτος των Παναγίων Προσκυνημάτων των Αγίων Τόπων

Έρευνα, ρεπορτάζ. Γεώργιος Φωτόπουλος

Με άοκνες προσπάθειες ο Ελληνορθόδοξος πατριάρχης Ιεροσολύμων Παρθένιος (1737-1766) και η ολοπρόθυμη και γενναιόδωρη συνεισφορά του ορθοδόξου γένους των Ελλήνων, είχαν ως θετικό αποτέλεσμα την απόσβεση των οικονομικών χρεών της αγιοταφητικής αδελφότητας και την έκδοση του ευεργετικού αυτοκρατορικού διατάγματος από τον σουλτάνο Οσμάν Γ΄ κατά το σωτήριο έτος 1757, στο οποίο αναφέρεται λεπτομερώς η ιστορία των παναγίων προσκυνημάτων, οι διεκδικήσεις των Λατίνων και των λοιπών ομολογιών σε βάρος των Ελληνορθόδοξων.

Με το αυτοκρατορικό διάταγμα, δικαιώνονται και πάλι οι Ελληνορθόδοξοι, επανακτώνται τα πανάγια προσκυνήματα και κατοχυρώνονται

πλήρως και απολύτως τα δικαιώματα και προνόμια των Ελληνορθόδοξων τους αγίους τόπους.

Σημειωτέον, ότι με αυτό το διάταγμα, στις 23 Νοεμβρίου του 1757, εγκαταστάθηκε μονίμως Έλληνας αγιοταφίτης φρουρός στο ιερό κουβούκλιο του παναγίου τάφου και απεδόθησαν στους Έλληνες όλα τα προσκυνήματα εντός του ιερού ναού της Αναστάσεως του Κυρίου, που είχαν καταλάβει οι Λατίνοι.

Στις 29 Νοεμβρίου 1757 οι Ελληνορθόδοξοι έγιναν και πάλι οι κύριοι του θεομητορικού μνήματος στην Γεσθημανή και στις 11 Δεκεμβρίου της βασιλικής της γεννήσεως στην Βηθλεέμ.

Το δε αυτοκρατορικό διάταγμα του σουλτάνου Οσμάν Γ' επεκύρωσε ο διάδοχός του Μουσταφά ο Γ'.

Στο τέλος του κειμένου με έμφαση υπογραμμίζονται τα εξής: «Από τώρα και στο εξής να μην ενοχλούν... οι Φράγκοι τους Ρωμαίους (Έλληνες) για κανένα λόγο και καμία αιτία, αλλά να παύσουν οριστικά οι εναντίον των Ρωμαίων ζημίες και επιβουλές...»

Ολίγα έτη αργότερα, η αρπαγή των παναγίων προσκυνημάτων από τους Λατίνους, ύστερα από τον εξαναγκασμό του σουλτάνου Αβδούλ Μετζίτ από τον αυτοκράτορα της Γαλλίας Ναπολέοντα τον Γ', κατέστη η απώτερη αφορμή του Κριμαϊκού πολέμου (1853-1856).

Η Γαλλία και η Αγγλία συμμαχώντας με την Τουρκία εκήρυξαν τον πόλεμο κατά της Ρωσίας, η οποία απαιτούσε την αποκατάσταση του πρώην καθεστώτος στους αγίους τόπους, την εξασφάλιση των ορθόδοξων και την αναγνώρισή της ως προστάτιδος δυνάμεώς τους στην αγία γη.

Η συνθήκη των Παρισίων, στις 31 Μαρτίου 1856, επεσφράγισε μεν τις θέσεις των δυτικών δυνάμεων στο Ανατολικό ζήτημα και επαναβεβαίωσε το δόγμα της ακεραιότητας της οθωμανικής αυτοκρατορίας, αλλά δεν επέτρεπε να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της αυτοκρατορίας. Έτσι, με τα προγενέστερα διαδοχικά επίσημα αραβικά και οθωμανικά διατάγματα διεσφαλιζετο η κυριαρχία των Ελληνορθόδοξων στους αγίους τόπους και ανεγνωρίζετο το προϋπάρχον διοικητικό καθεστώς επί των παναγίων προσκυνημάτων.

Σε απάντηση της Γαλλίας που προσεπάθησε να ανατρέψει το Status quo στους αγίους τόπους σε βάρος των Ελληνορθόδοξων, η συνθήκη των Παρισίων, στο άρθρο 9, με σαφήνεια ορίζει ότι: «... Εξυπακούεται ότι σε καμία περίπτωση δεν δίνεται το δικαίωμα στις εν λόγω δυνάμεις ν' αναμιχθούν είτε συλλογικά είτε μεμονωμένα στις σχέσεις της αυτού με-

γαλειότητα του σουλτάνου με τους υποτελείς του ή στην εσωτερική διοίκηση της αυτοκρατορίας του...».

Με την συνθήκη του Βερολίνου (1/13 Ιουλίου 1878) και συγκεκριμένα με τα άρθρα 62 και 63 δίνονται ίσα δικαιώματα σε όλους τους υπηκόους της οθωμανικής αυτοκρατορίας ανεξαρτήτως θρησκεύματος, κατοχυρώνεται το προσκυνηματικό καθεστώς στους αγίους τόπους και διασφαλίζεται η προστασία του κλήρου, των προσκυνημάτων και των διπλωματικών εκπροσώπων.

Η δε καταλυτική φράση υπέρ των δικαιωμάτων και προνομίων των Ελληνορθόδοξων στα πανάγια προσκυνήματα ορίζει ότι «... καμία αλλοίωση δεν μπορεί να επέλθει στο προσκυνηματικό καθεστώς (status quo) των αγίων τόπων».

Ο νόμος με τον οποίο διοικείται σήμερα το ελληνορθόδοξο πατριαρχείο των Ιεροσολύμων υπεγράφη υπό του Ιορδανού βασιλέως Ζουσεΐν Ιμπν Ταλάλ, στις 26 Μαρτίου του 1958, επί της πατριαρχείας του Ιεροσολύμων Βενέδικτου. Είναι χρονολογικά το τελευταίο επίσημο νομοθέτημα που διασφαλίζει τον ελληνορθόδοξο χαρακτήρα του πατριαρχείου των Ιεροσολύμων και τα προαιώνια προνόμια των Ελληνορθόδοξων αγιοταφικών επί των παναγίων προσκυνημάτων στην αγία γη.

Ο νόμος αυτός διαιρείται σε εννέα μέρη και στα 35 άρθρα του διαλαμβάνει τα σχετικά με τα καθήκοντα του πατριάρχου, την συγκρότηση και τα καθήκοντα της ιεράς συνόδου, την δομή και λειτουργία του λεγομένου μικτού συμβουλίου και των κοινοτικών τοπικών συμβουλίων, την εκλογή και τον διορισμό του πατριάρχου, των μητροπολιτών και των ποιμαινόντων επισκόπων, τα περί της παύσεως πατριάρχου και τοποτηρητού του πατριαρχικού θρόνου, τα της υποστάσεως και εσωτερικής λειτουργίας και συγκροτήσεως της αγιοταφικής αδελφότητας και τέλος, διάφορες οικονομικές και διοικητικής φύσεως διατάξεις.

Από όσα παραπάνω λεπτομερώς αναφέραμε, νομίζουμε ότι γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι ο Ελληνορθόδοξος χαρακτήρας του πατριαρχείου Ιεροσολύμων και τα δικαιώματα και προαιώνια προνόμια των Ελληνορθόδοξων επί των παναγίων προσκυνημάτων στους αγίους τόπους παραμένουν στα χέρια των Ρωμιών ως εκ θαύματος Θεού.

Δεν κινδυνεύουν τόσο από εξωτερικούς παράγοντες, όσο από τις πράξεις και τις παραλείψεις των ημετέρων, οι οποίοι πολλές φορές κατά το παρελθόν αλλά και σήμερα ανοίγουν οι ίδιοι την κερκόπορτα. Όχι άλλες κερκόπορτες...